

millefolium L.), аїр, лепеха звичайна (*Acorus calamus L.*), полин гіркий (*Artemisia absinthium L.*), грицики звичайні (*Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.*), дуб звичайний (*Quercus robur L.*), спориш звичайний (*Polygonum aviculare L. s. I.*) та інші.

Література

1. *Ахмедов Р. Б.* У рослинах – цілюща сила. З скарбнички народних лікарів. У частинах / Р.Б. Ахмедов. — М.: Вид. «Байт», 1992.
2. *Барнаулов О. Д.* Введение в фитотерапию / О.Д. Барнаулов. — СПб.: Издательство «Лань», 1999. — 160 с.
3. *Лебеда А. П.* Інвентризація флори України (лікарські рослини – носії хінонів) / А. П. Лебеда. — Київ: Академперіодика, 2012. — 88 с.
4. *Носаль М. А.* Лікарські рослини і способи їх застосування в народі / М.А.Носаль, І.М. Носаль. — К.: Електронна книжка, 2013. — 324 с.

УДК 582.715:635.918:58.006

**ІНТРОДУКЦІЯ ВИДІВ РОДИНИ *CRASSULACEAE* J. ST.-HIL
В НАЦІОНАЛЬНОМУ ДЕНДРОЛОГІЧНОМУ ПАРКУ
“СОФІЇВКА” НАН УКРАЇНИ**

О. Г. Усольцева

Національний дендрологічний парк “Софіївка” НАН України
E-mail: usoltseva.og@mail.ru

Останнім часом збереження біорізноманіття рослин має велике значення. Особливо це стосується видів з тропічної та субтропічної рослинних зон з метою їх більш досконалого вивчення, підтримки та збереження в умовах *ex situ*.

Представники родини Crassulaceae J.St.-Hil. – переважно сукуленти. Це трави, чагарники та напівчагарники із соковитими стеблами та м'ясистими листками. Вони поширені, головним чином, у Середземномор'ї, Південній Африці та Мексиці. У

родині близько 1500 видів , що належать до 35 родів [2]. Товстянкові – посухостійкі рослини, що ростуть на піщаних та кам'янистих ґрунтах. В умовах помірного клімату їх вирощують переважно в оранжереях та приміщеннях [1]. Представники роду *Sedum* L. на території України зростають у природних умовах. Багато рослин з цієї родини мають високі декоративні властивості та є стійкими до несприятливих умов. Деякі види родів *Crassula* L., *Kalanchoe* Adans., *Sedum* L. використовуються як лікарські рослини [3].

Проведена робота по інвентаризації та ідентифікації колекції тропічних та субтропічних рослин Національного дендрологічного парку “Софіївка” НАН України показала, що родина Crassulaceae нараховує 25 видів з 8 родів:

Рід *Adromischus* Lem.

Багаторічні рослини з короткими стеблами. Листки м'ясисті, суцільні, різноманітні за формою, однотонні або вкриті червоними чи пурпуровими плямами, край рівний або хвилястий, поверхня гладенька або шершава. Квітки маленькі, 5-членні, білі або рожеві. Розмножують насінням, листовими та стебловими живцями. Рослини не витримують перезволоження. Використовують для створення мініатюрних композицій в площках.

В колекції представлено *A. cooperi* (Baker) A.Berger. В умовах оранжереї НДП “Софіївка” НАНУ не цвіте. Розмножується листовими живцями.

Рід *Aeonium* Webb. et Berth.

Багаторічні рослини з поодинокими або розгалуженими стеблами, які з віком дерев'яніють. Листки різноманітні за формою та розмірами, зібрані в розетку на верхівках пагонів. Квітки переважно жовті. Деякі види монокарпічні. Розмножують насінням та стебловими живцями. Використовують для озеленення приміщень в групових посадках разом з іншими сукулентами.

В колекції представлено *A. arboreum* Webb. & Berthel. В умовах оранжереї НДП “Софіївка” НАНУ цвіте. Розмножується насінням.

Рід *Crassula* L.

Різноманіття фітобіоти та її збереження

Багаторічні сукулентні рослин з прямостоячими або пониклими стеблами. Листки м'ясисті, сидячі, різноманітні за формою, іноді зібрані в розетки. Квітки маленькі, 5-членні, зібрані в суцвіття, білі або рожеві, в деяких видів дуже запашні. Розмножують насінням або стебловими живцями. Користуються великим попитом як кімнатні рослини.

В колекції представлено *C. arborescens* (Mill.) Willd., *C. falcata* J.S.Wendl., *C. muscosa* L., *C. ovata* (Mill.) Druce, *C. rupestris* L. f., *C. sarmentosa* Harv., *C. tetragona* L.

Рід *Echeveria* DC.

Багаторічні рослини з поодинокими або розгалуженими вкороченими стеблами. Листки сидячі, різноманітні за формою, гладенькі або опушені, зелені або блакитно-зелені, червоніють на сонці. Квітки 5-членні, дзвоникоподібні, оранжеві, жовті або червоні. Розмножують насінням, листовими або стебловими живцями. Світлолюбні рослини. Використовують як кімнатні рослини, а деякі види - в скельних садах та квітниках.

В колекції представлено *E. leucotricha* J.A.Purpus, *E. setosa* Rose & Purpus. В умовах оранжереї НДП "Софіївка" НАНУ цвітуть.

Рід *Graptopetalum* Rose

Багаторічні рослини з поодинокими дуже вкороченими стеблами. Листки м'ясисті, загострені або закруглені на верхівці, зелені, блакитні або рожеві з восковим нальотом, зібрані в розетку. Квітки 5-7-членні, зібрані в суцвіття, іноді поодинокі, білі або жовті. Розмножують насінням або стебловими живцями. Придатні для озеленення приміщень, використовують як ґрунтопокривні або ампельні рослини.

В колекції представлено *G. paraguayense* (N.E.Br.) E. Walther. В умовах оранжереї НДП "Софіївка" НАНУ цвіте.

Рід *Kalanchoe* Adans.

Багаторічні рослини з прямостоячими, звисаючими або виткіми пагонами, у деяких видів які з віком дерев'яніють. Листки м'ясисті, суцільні або розсічені, черешкові або сидячі. Поверхня листків гладка або рівномірно опушена. Квітки 4-членні, зібрані в суцвіття, рідко одиночні. Розмножують насінням, стебловими та листовими живцями, а також

виводковими бруньками. Відомі як декоративні та лікарські рослини. Використовують для створення композицій з іншими сукулентними рослинами у зимових садах, деякі види вирощують як ампельні рослини. Значний інтерес являють багаточисленні сорти виду *K. blossfeldiana*, які відрізняються за габітусом та забарвленням квіток.

В колекції представлено *K. beharensis* Drake, *K. blossfeldiana* Poelln., *K. daigremontiana* Raym.-Hamet & H. Perrier, *K. fedtschenkoi* Raym.-Hamet & H. Perrier, *K. laciniata* (L.) DC., *K. marmorata* Baker, *K. orgyalis* Baker, *K. pinnata* (Lam.) Pers., *K. tetraphylla* H. Perrier, *K. tubiflora* (Harv.) Raym.-Hamet.

Рід *Pachyphytum* Link, klotzsch et Otto.

Багаторічні рослини з прямостоячими стеблами. Листки м'ясисті, сидячі, різноманітні за формою, сіро-зелені або блакитно-зелені. Квітки дзвоникоподібні, білі, жовті, рожеві, або червоні, зібрані у суцвіття. Розмножують насінням, стебловими або листовими живцями. Придатні для створення композицій разом з іншими сукулентами у площках або контейнерах.

В колекції представлено *P. compactum* Rose.

Рід *Sedum* L.

Багаторічні рослини з м'ясистим, прямостоячим, звисаючим або повзучим стеблом, часто утворюють густі дернини. Листки соковиті, різноманітні за формою та забарвленням. Квітки невеликі, 5-членні, білі, рожеві або жовті, зібрані в зонтико- або щиткоподібні суцвіття, рідше одиночні, пазушні. Розмножують насінням, стебловими та листовими живцями. Використовують для створення мініатюрних композицій у площках та групових посадках у зимових садах. Деякі види мають лікарські властивості.

В колекції представлено *S. morganianum* E.Walther, *S. pachyphyllum* Rose. Деякі види використовуються на окремих ділянках парку (наприклад, *S. spectabile* Boreau).

Проведена комплексна інтегральна оцінка представників родини Crassulaceae в умовах захищеного ґрунту дозволить визначити види, які мають високі показники успішності інтродукції для їх подальшого використання в фітодизайні як в ґрунтових посадках, так і в контейнерній культурі.

Література

1. *Методика* фенологических наблюдений в ботанических садах // Бюл. Гл. ботан. сада АН СССР. — 1979. — Вып. 113. — С. 3—8.
2. *Широбокова Д.Н.* Кактуси та інші сукулентні рослини /Д.Н. Широбокова, В.В. Нікітіна, М.М. Гайдаржи, К.М. Баглай. — К.: Українські пропілеї, 2003. — С. 75—81.
3. *Illustrated Handbook of succulent plants. Dicotyledones.* — Berlin; Heidelberg; New York: Springer-Verlag, 2002. — 545 p.

УДК 582.547.18:581.524.2(282.247.364.1)

**ІНВАЗІЙНА ЗДАТНІСТЬ *PISTIA STRATIOTES* L.
У ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

І. В. Чіков

Національний дендрологічний парк “Софіївка” НАН України
E-mail: garden2004@ukr.net

Pistia stratiotes L. або *водяний салат*, ймовірно, походить з Південної Америки, але нині цей вид став пантропічним. В умовах Лісостепу України — це однорічний плейстофіт, ентомофіл, гідрохор та орнітохор [3]. Як інвазійний, вид зустрічається майже по всій зоні тропіків та субтропіків, зокрема в Австралії, Новій Зеландії, на півдні США та в Африці [4, 5]. Завдяки високим декоративним якостям *Pistia stratiotes* L. широко використовують в озелененні штучних водойм, басейнів та в акваріумній культурі [1]. Саме шлях потрапляння від штучних водойм та акваріумів до річок і ставків вважається основним при оцінці причин розповсюдження даної рослини.

Дендрологічні парки і сади створені людиною та є спеціалізованими місцями цілеспрямованого вирощування чужорідних рослин. В даний час проблеми біологічного забруднення мають глобальний характер. Інвазії чужорідних видів